

The Gujarat Government Gazette

EXTRAORDINARY
PUBLISHED BY AUTHORITY

Vol. LXVI] THURSDAY, MARCH 20, 2025 / PHALGUNA 29, 1946

Separate paging is given to this Part in order that it may be filed as a Separate Compilation.

PART IX

Gujarati translation of Bills, Acts and Notifications other than
those published in other parts.

સભ્યશ્રી અર્જુન મોટ્ટવાડિયાએ, તા.૨૦મી માર્ચ, ૨૦૨૫ના રોજ દાખલ કરેલું નીચેનું વિધેયક
ગુજરાત વિધાનસભાના નિયમોના નિયમ-૧ ૨૭-અ, અન્વયે સામાન્ય માહિતી અર્થે પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવે છે.

GUJARAT BILL NO. 12 OF 2025.

THE GUJARAT RIGHT TO HEALTH BILL, 2025.

A BILL

to provide for rights to health and to make provisions ancillary, conducive and incidental thereto.

સન ૨૦૨૫નું ગુજરાત વિધેયક ક્રમાંક: ૧૨.

ગુજરાત આરોગ્યનો અધિકાર વિધેયક, ૨૦૨૫.

આરોગ્યના અધિકારો પૂરા પાડવા અને તેની સાથે સંકળાયેલી, તેને સહાયક અને આનુષ્ઠાંગિક બાબતો માટેની
જોગવાઈ કરવા બાબત વિધેયક.

ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૪૭ હેઠળ અધિકારોનું રક્ષણ અને પાલન કરવાની અને આરોગ્ય અને
સુખાકારીમાં ન્યાયસંગતતા જાળવવાની તથા ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૭ની વિસ્તૃત કરેલી વ્યાખ્યા પ્રમાણે
આરોગ્ય અંગેના અધિકારો સુનિશ્ચિત કરવાની જોગવાઈ કરવાનો અને આરોગ્ય સંભાળ મેળવવામાં, સુલભ બનાવવામાં
અથવા પ્રાપ્ત કરવામાં ભિસ્સામાંથી થતા (out of pocket) ખર્ચમાં ઉત્તોતર ઘટાડો કરીને, રાજ્યના તમામ
રહેવાસીઓને વિના મૂલ્યે અને સમાન આરોગ્ય સંભાળ મળી રહે તે મોટેની જોગવાઈ કરવાનો પણ ગુજરાત સરકારનો
હેતુ છે;

અને આરોગ્યનો અધિકાર એ એક વ્યાપક અધિકાર છે, જે માત્ર સમયસર આરોગ્ય સંભાળ મેળવવાની
બાબતને જ નહિ, પરંતુ તેની અંતર્ગત સામાજિક-આર્થિક, સાંસ્કૃતિક અને પર્યાવરણાલક્ષી બાબતોને પણ આવરી લે છે;

અને રાજ્યમાં સતત ન્યાયવિરુદ્ધ રીતે આરોગ્ય સંભાળ પૂરી પાડવાની અને તેનો અસ્વીકાર કરવાની બાબત
પર લક્ષ આપવું જરૂરી છે;

અને લોકો આરોગ્યના અધિકારો મેળવે એ બાબત સુનિશ્ચિત કરવા માટે ગુજરાત સરકાર પ્રતિબદ્ધ છે. લોકો
પોતે જ આરોગ્યના અધિકારનું પાલન કરવામાં સૌથી મહત્વનો હિસ્સો ધરાવે છે. તેથી, લોકો આરોગ્ય સેવાના અધિકારો
મેળવે તે માટે લોકોની સહભાગિતા નિર્ણાયક અને મહત્વપૂર્ણ છે;

અને આરોગ્ય સંભાળ સેવાઓની ઉપલબ્ધતા, સુલભતા, સ્વીકૃતિ, ન્યાયસંગતતા અને ગુણવત્તાયુક્ત વ્યાપક
આરોગ્ય સંભાળ સેવાઓ સુનિશ્ચિત કરવા માટે તથા જાહેર આરોગ્ય કટોકટીનો સામનો કરવા માટેની સત્તા સહિત તે
માટેના કાર્યો અંગે વિસ્તૃત કાનૂની માળખું ઊંબું કરવું જરૂરી છે;

તेथी, ભારતના ગાંધીજીયના ધોતેરમા વર્ષમાં નીચેનો અધિનિયમ કરે છે:-

- દૂંકી સંશોધન, વ્યાપક અને આર્થિક અધિનિયમ કરે છે:-
૧. (૧) આ અધિનિયમ ગુજરાત આરોગ્યનો અધિકાર અધિનિયમ, ૨૦૨૫ કહેવાશે.
  - (૨) તે, સમગ્ર ગુજરાત રાજ્યને લાગુ પડશે.
  - (૩) તે, રાજ્ય સરકાર, રાજ્યપત્રમાં જાહેરનામાથી, નક્કી કરે તેવી તારીખે અમલમાં આવશે.
  ૨. આ અધિનિયમમાં, સંદર્ભથી અન્યથા અપેક્ષિત ન હોય, તો-
  - (ક) “જૈવઆતંકવાદ (bioterrorism)” એટલે માનવીમાં, પ્રાણીમાં, ધોરમાં અથવા અન્ય જીવતંત્રમાં જૈવિક અપક્રિયા (ખામી) ઉત્પન્ન કરવા માટે, કોઈ સૂક્ષ્મ જીવ, વિપાણુ, (એર સહિતના) સંકામક પદાર્થ અથવા બાયોટેકનોલોજીના પરિણામે તૈયાર કરવામાં આવેલ જૈવિક ઉત્પાદનો અથવા કોઈ કુદરતી રીતે બનતા અથવા આવા કોઈ સૂક્ષ્મ જીવ, વિપાણુ, સંકામક પદાર્થના જૈવ એન્જિનિયરિંગથી તૈયાર કરેલા (bioengineered) ઘટકનો અથવા જૈવિક ઉત્પાદનનો આંતરરાષ્ટ્રીય ઉપયોગ;
  - (ખ) “ચિકિત્સા સંસ્થા” એટલે ચિકિત્સા સંસ્થા (રજિસ્ટ્રેશન અને નિયમન) અધિનિયમ, ૨૦૧૦ (સન ૨૦૧૦ના કેન્દ્રીય અધિનિયમ ક્રમાંક. ૨૭મા)ની કલમ ૨-ના ખંડ (ગ) હેઠળ ચિકિત્સા સંસ્થા તરીકે વ્યાખ્યાયિત સંસ્થાઓ;
  - (ગ) “મહામારી” એટલે આપેલા સમયગાળા માટે સામાન્ય રીતે અપેક્ષિત હોય તેના કરતાં વધારે રોગના ડિસ્સા બનવા અને તેમાં, અન્યથા ચોક્કસ રીતે દર્શાવવામાં આવ્યું હોય તેમ ધતાં, “રોગચાળો ફાટી નીકળવા”ના કોઈ સંદર્ભનો સમાવેશ થાય છે;
  - (ઘ) “સરકાર” એટલે ગુજરાત સરકાર;
  - (ય) “આરોગ્ય સંભાળ” એટલે ચિકિત્સાની કોઈપણ પદ્ધતિમાં, પ્રજનન આરોગ્ય સંભાળ અને આકર્ષિક તબીબી સારવાર સહિત નિવારક, પ્રોત્સાહક, ઉપચારાત્મક, નિદાનાત્મક, નર્સિંગ, પુનર્વસન, દર્દશામક, સ્વાસ્થ્યવિપયક, સંશોધન અને/ અથવા અન્ય આરોગ્ય સંબંધિત હેતુ અથવા તેના સંયોજનો અંગે તપાસ, સારવાર, સંભાળ, કાર્યરીતિ અને અન્ય કોઈ સેવા અથવા નિષ્ણાત સેવા અને તેમાં તબીબી સંશોધન કાર્યક્રમમાં સહભાગિતાના પરિણામ તરીકે આ પૈકીના કોઈપણનો સમાવેશ પણ થાય છે;
  - (ઝ) “આરોગ્ય સંભાળ સંસ્થા” એટલે નફો કરતી હોય કે ન કરતી હોય પરંતુ અંદરના દર્દીઓ અને/ અથવા બહારના દર્દીઓને આરોગ્ય સંભાળ પૂરી પાડવા માટે ચલાવાતી સંપૂર્ણ જાહેર અથવા ખાનગી સંસ્થા, સુવિધા, ઈમારત અથવા જગ્યા અથવા તેનો કોઈ ભાગ અને “જાહેર આરોગ્ય સંભાળ સંસ્થા”નો તદ્દનુસાર સરકાર દ્વારા સ્થાપવામાં આવેલી, ચલાવાતી, વિરાસ્ત આપવામાં આવતી અથવા નિયંત્રિત થતી અથવા ખાનગી માલિકીની આરોગ્ય સંભાળ સંસ્થા તરીકે ઉલ્લેખ કરવો જોઈશે;
  - (ઝા) “આરોગ્ય સંભાળ પૂરી પાડનાર” એટલે તબીબી ચિકિત્સક, નર્સ, અન્ય સહ-તબીબી વ્યવસાયી, સામાજિક કાર્યકર અથવા ચોક્કસ આરોગ્ય સંભાળ, નર્સિંગ, પુનર્વસન, દર્દશામક, સ્વાસ્થ્યવિપયક, નિવારક અથવા અન્ય આરોગ્ય સેવાઓને સંબંધિત ખાસ કૌશલ્ય ધરાવતી, યોગ્ય રીતે તાલીમ પામેલી અને પાત્રતા ધરાવતી અન્ય વ્યક્તિ અને ચોક્કસ રીતે અન્યથા દર્શાવ્યું હોય તે સિવાય “સેવા પૂરી પાડનાર”ના કોઈપણ ઉલ્લેખનો તે જ અર્થ થશે;
  - (ઝાં) “આરોગ્યલક્ષી અસરનું મૂલ્યાંકન” એટલે આરોગ્યના સંબંધમાં, તેના અંગે નિર્ણયો લેતાં પહેલાં અને તે હેઠળ બાંધધરી આપતા પહેલાં, વસ્તીના આરોગ્ય પર કાર્યપદ્ધતિઓ, પદ્ધતિઓ અને સૂચિત કાયદા, પોલિસી, કાર્યક્રમ, પ્રોજેક્ટ, ટેકનોલોજી અથવા સંભવત: નુકસાનકારક હોય તેવી પ્રવૃત્તિની સંભવિત અસરો અને બીજી સંબંધિત અસરોની ઓળખ કરવા, અનુમાન કરવા, મૂલ્યાંકન કરવા તથા (તને) હળવી કરવા માટેના સાધનોનું સંયોજન, વસ્તીની અંદર તે અસરોની વહેંચણી અને આરોગ્યલક્ષી અસરના મૂલ્યાંકનના કોઈપણ ઉલ્લેખનો, તે જ અર્થ થશે;

- (2) “સૂચિત સંમતિ” એટલે કોઈ દબાજા, અયોગ્ય લાગવગ, કપટ, ધમકી, ભૂલ અથવા ખોટી રજૂઆત કર્યા વિના સૂચિત આરોગ્ય સંભાળ માટે ચોક્કસપણે અપાયેલી અને પોતાના માટે અથવા પ્રતિનિધિ તરીકેની હેસિયતથી સંમતિ આપનાર વ્યક્તિને, જ્યાં જરૂરી હોય, તાં આવી વ્યક્તિ સમજ શકે તેવી ભાષામાં અને તેવી રીતે સૂચિત આરોગ્ય સંભાળના ખર્ચા, જોખમ, લાભો અને અન્ય નોંધપાત્ર અસરો અને વિકલ્પો સહિતની તમામ મહત્વની માહિતી આપ્યા પણી મેળવેલી સંમતિ;
- (૩) “(રોગચાળો) ફાટી નીકળવો” એટલે રોગચાળાના બનાવોમાં વધારો સ્થાનિક (લોકો) સુધી મર્યાદિત હોય તેવી મહામારી;
- (૪) “પંચાયતી રાજની સંસ્થાઓ” એટલે ગામ, બ્લોક અથવા જિલ્લા સ્તરોએ, રાજ્યના કોઈ પંચાયતી રાજ કાયદા હેઠળ સ્થપાયેલી ગ્રામ પંચાયત, પંચાયત સમિતિ અથવા જિલ્લા પરિષદ જેવી અથવા અન્ય કોઈ નામે ઓળખાતી હોય તેવી સ્થાનિક સ્વરાજ્યની સંસ્થાઓ અને “પીઅારઆઈ (પંચાયતી રાજની સંસ્થાઓ)”ના કોઈ ઉત્થેભનો તે જ અર્થ થશે;
- (૫) “દરાવેલું” એટલે આ અધિનિયમ હેઠળ કરેલા નિયમોથી દરાવેલું;
- (૬) “જાહેર આરોગ્ય” એટલે સમગ્ર વસ્તીનું આરોગ્ય કે જેનું ખાસ કરીને સરકાર દ્વારા દેખરેખ, નિયમન થતું હોય અને તેના (સરકાર) દ્વારા જેને પ્રોત્સાહિત કરતું હોય;
- (૭) “જાહેર આરોગ્ય સંસ્થા” એટલે એવી સરકારી સંસ્થાઓ કે જે અંદરના દર્દી અથવા બહારના દર્દની સારવાર, જાહેર જનતાને નિદાનાત્મક અથવા ઉપચારાત્મક, નિષ્ણાત, નર્સિંગ, પુનર્વસનને લગતી, દર્દશામક, સ્વાસ્થ્યવિધયક, નિવારક, પ્રોત્સાહક, તબીબી સંશોધન કાર્યક્રમ અથવા અન્ય આરોગ્ય સેવાઓ પૂરી પાડવા માટે ચલાવાતી હોય અથવા ઊભી કરવામાં આવી હોય;
- (૮) “જાહેર આરોગ્ય કટોકટી” એટલે બીમારી અથવા એવી આરોગ્યવિધયક સ્થિતિ ઊભી થવી અથવા ઊભી થવાનો તોળાઈ રહેલો બય કે જે -
- (૯) નીચેના કોઈ કારણોથી થવાનું માનવામાં આવતું હોય:-
- (૧) જૈવઆતંકવાદ (bioterrorism),
  - (૨) નવા અથવા અગાઉથી નિયંત્રિત અથવા નાભૂદ થયેલા ચેપી પદાર્થ (એજન્ટ) અથવા જૈવિક વિધની હાજરી,
  - (૩) કુદરતી આપત્તિ,
  - (૪) રાસાયણિક હુમલો અથવા (રસાયણોનો) આકચ્ચિક સ્ત્રાવ;
  - (૫) પરમાણુ હુમલો અથવા અક્સમાત; અને
- (૧૦) નીચેના નુકસાનોમાંથી કોઈ નુકસાન થવાની મોટી સંભાવના હોય: -
- (૧) અસરગ્રસ્ત વસ્તીમાં મોટી સંઘ્યામાં મૃત્યુ; અથવા
  - (૨) અસરગ્રસ્ત વસ્તીમાં મોટી સંઘ્યામાં ગંભીર અથવા લાંબા ગાળાની અશક્તતાઓ; અથવા
  - (૩) ચેપી અથવા ઝેરી એજન્ટની વ્યાપક અસર થવાથી અસરગ્રસ્ત વસ્તીમાં મોટી સંઘ્યામાં લોકોને મોટા પ્રમાણમાં ભાવિ નુકસાન થવાનું મોટું જોખમ ઊભું થાય;
- (૧૧) “સરકાર દ્વારા ફંડ આપવામાં આવતું હોય તેવી આરોગ્ય સંભાળ સેવાઓ” એટલે સરકાર દ્વારા ફંડ પૂરું પાડવામાં આવતું હોય અને પૂરી પાડવામાં આવતી હોય તેવી અથવા બિન-સરકારી સંસ્થાઓ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી પરંતુ જેના માટે સરકાર, કેટલાક અથવા તમામ દર્દીઓની સંભાળના આંશિક અથવા સમગ્ર ખર્ચની રકમ આપે તેવી આરોગ્ય સંભાળ સેવાઓ;

- (ન) “નિયમો” એટલે આ અધિનિયમ હેઠળ કરેલા નિયમો;
- (પ) “રહેવાસી” એટલે ગુજરાત રાજ્યનો સામાન્ય રહેવાસી;
- (ઝ) “સામાજિક ઓડિટ” એટલે સામાજિક પરિમાણનો ઉપયોગ કરીને સમૂહ (સમાજ) દ્વારા કરવામાં આવતું ઓડિટ.

આરોગ્યનો
અધિકાર.

૩. ગુજરાત રાજ્યની દરેક વ્યક્તિને નીચેના અધિકાર રહેશે :-

- (ક) રોગના સ્વરૂપ, કારણ, સૂચિત તપાસ અને સંભાળ, સારવારના અપેક્ષિત પરિણામો, સંભવિત જટિલતાઓ અને અપેક્ષિત ખર્ચ બાબતે પૂરતી સંબંધિત માહિતી પ્રાપ્ત કરવી;
- (ખ) આ અધિનિયમ હેઠળ કરેલા નિયમોથી દરાવવામાં આવે તેવી તમામ જાહેર આરોગ્ય સંસ્થાઓ દ્વારા, તેમના આરોગ્ય સંભાળના સ્તર મુજબ પૂરી પાડવામાં આવતી, નિઃશુલ્ક ઓપોર્ટી સેવાઓ, આઈપીડી સેવા પરામર્શ, દવાઓ, નિદાન, આપાતકાલીન વાહનવ્યવહાર, કાર્યરીતિ (વિષયક સેવા) અને આપાતકાલીન સંભાળ મેળવવી;
- (ગ) કોઈપણ આપાતકાલીન પરિસ્થિતિ હેઠળ, જરૂરી ફી અથવા ચાર્જની પૂર્વચુકવણી કર્યા વિના, ખાનગી સંભાળ આપનાર, સંસ્થા અથવા સુવિધા પૂરી પાડનાર સહિત કોઈપણ આરોગ્ય સંભાળ આપનાર, સંસ્થા અથવા સુવિધા પૂરી પાડનાર કે જે આવી સંભાળ અથવા સારવાર આપવાની લાયકાત ધરાવતા હોય તેના દ્વારા વિલંબ કર્યા વિના શીધે અને જરૂરી આપાતકાલીન આરોગ્ય સારવાર, જટિલ સંભાળ, આપાતકાલીન પ્રસૂતિ સારવાર અને સંભાળ સહિત તાત્કાલિક સારવાર અને સંભાળ મેળવવી અને તબીબી-કાનૂની કેસ પ્રકારના ડિસ્સામાં, કોઈપણ આરોગ્ય સંભાળ આપનાર અથવા આરોગ્ય સંભાળ સંસ્થા માત્ર પોલીસ પરવાનગી અથવા પોલીસ રિપોર્ટ મેળવવાના કારણમાત્રથી સારવારમાં વિલંબ કરી શકશે નહિ.
- સ્પષ્ટીકરણ:- તબીબી-કાનૂની કેસ એટલે એવો કોઈપણ તબીબી કેસ કે જેમાં દીવાની કે ફોજદારી પ્રકારની કાનૂની બાબતો સમાવિષ્ટ હોય અને તેમાં અકસ્માત, હુમલો, જાતીય હુમલો, આપધાત, હત્યાનો પ્રયાસ, એર આપવું, ઘરેલુ હિંસાના કારણે ઈજાઓ, રોજગારીના સમય દરમિયાન કામદારોને ઈજા-ને લગતા પણ તેના પૂરતા મર્યાદિત નહીં તેવા કેસોનો સમાવેશ થાય છે અને તેમાંના કેટલાક કેસોમાં અધિકૃત પોલીસ અધિકારી અથવા મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા કરવામાં આવતી ભાંગણીની પૂર્તતા કરવા માટે, સેવા આપનારે દસ્તાવેજો તૈયાર કરી આપવાના રહે છે;
- (ઘ) રહેવાસીના કિસ્સામાં, દરાવેલી રીતે અને નિયમોમાં નિર્દિષ્ટ કરેલી બોલીઓ અને શરતોને અધીન રહીને, કોઈપણ ચિકિત્સા સંસ્થામાંથી નિઃશુલ્ક આરોગ્ય સંભાળ સેવાઓ મેળવવાનો અધિકાર;
- (ય) દર્દિનો રેક્ડ, તપાસના રિપોર્ટ અને સારવારના બાબતવાર વિગતવાર બિલ મેળવવાનો અધિકાર;
- (ઝ) જે વ્યક્તિ આરોગ્ય સંભાળ પૂરી પાડતી હોય તેનું નામ, બ્યાવસાયિક હોદ્દો અને જોખ ચાર્ટ અંગે જાણવું;
- (ઝ) તમામ આરોગ્ય સંભાળ સંસ્થાઓ પાસેથી ખાસ તપાસ અથવા સારવાર (જેમ કે શસ્ત્રકિયા, કિમોથેરાપી વગેરે) પહેલાં સૂચિત સંમતિ (informed consent) મેળવવી;
- (ઝ) તમામ આરોગ્ય સંભાળ સંસ્થાઓ ખાતે સારવાર દરમિયાન માનવ પ્રતિજ્ઞા અને એકાંતની ગુમતા;
- (ઝ) પુરુષ ચિકિત્સક દ્વારા મહિલા દર્દીના શારિરીક તપાસ દરમિયાન, મહિલા વ્યક્તિની હાજરી;
- (ઝ) કોઈ આરોગ્ય સંભાળ સંસ્થામાં ઉપલબ્ધ વૈકલ્પિક સારવાર પસંદ કરવી;
- (ઝ) તમામ આરોગ્ય સંભાળ સંસ્થાઓ ખાતે બીમારી અથવા એચેઅઈવીની સ્થિતિ અથવા અન્ય આરોગ્યવિષયક સ્થિતિ, ધર્મ, જાતિ, જ્ઞાતિ, લિંગ, ઉમર, જાતીય અભિગમ અથવા જન્મસ્થળ અથવા તે પૈકીની કોઈપણ સ્થિતિને આધારે કોઈ બેદભાવ વગર સારવાર મેળવવી;

- (૩) પૂરી પાડવામાં આવતી દરેક પ્રકારની સેવાઓ અને ઉપલભ્ય સુવિધાઓ માટેના દર અથવા ચાર્જિસ બાબતની માહિતી પ્રાપ્ત કરવી;
- (૪) તમામ આરોગ્ય સંભાળ સંસ્થાઓ ખાતે દવાઓ મેળવવાના અથવા તપાસ માટેના સ્ત્રોત પસંદ કરવા;
- (૫) આરોગ્યની સ્થિતિ અંગે દર્દીનું શિક્ષણ;
- (૬) આરોગ્ય સંભાળ સંસ્થાઓ માટે ઠરાવેલા ધોરણો મુજબ સલામત અને ગુણવત્તાયુક્ત સંભાળ;
- (૭) તમામ આરોગ્ય સંભાળ સંસ્થાઓ દ્વારા, ઠરાવેલી રીતે, કટોકટીના સમયમાં (referral), જાહેર અથવા ખાનગી, વાહનબ્યવહાર;
- (૮) તબીબી સલાહની વિરુદ્ધ દર્દી આરોગ્ય સંભાળ સંસ્થા છોડીને જાય તેવા ડિસ્સામાં, સારવાર અહેવાલ મેળવવો;
- (૯) આરોગ્ય સંભાળ સેવાઓ મેળવવા દરમિયાન કે તે પછી કોઈ ફરિયાદ હોય તેવા ડિસ્સામાં, તેની સુનાવકી અને ફરિયાદ નિવારણ;
- (૧૦) રહેવાસીઓના ડિસ્સામાં, તમામ આરોગ્ય સંભાળ સંસ્થાઓ ખાતે, ઠરાવેલી રીતે અને નિયમોમાં નિર્દિષ્ટ બોલીઓ અને શરતોને અધીન રહીને, માર્ગ અક્સમાતોની સામે નિઃશુલ્ક વાહનબ્યવહાર, નિઃશુલ્ક સારવાર અને નિઃશુલ્ક વીમા જોખમ મેળવવું;
- (૧૧) બીજા આરોગ્ય સંભાળ વ્યાવસાયિકો અથવા આરોગ્ય સંભાળ સંસ્થાઓ પાસેથી બીજો અભિપ્રાય મેળવવા માટે સારવાર આપતી આરોગ્ય સંભાળ સંસ્થાઓ પાસેથી સારવારના રેકર્ડ અને માહિતી મેળવવા.
૪. રાજ્યના દરેક રહેવાસી માટે સમયસર આરોગ્ય અને સુખાકારી મેળવવા માટેના સંસાધનોની માત્રામાં વધારો કરીને, સરકારને તમામ સમયે, નીચેની સામાન્ય જવાબદારીઓ રહેશે:-
- (ક) "ગુજરાતનું જાહેર આરોગ્યનું મોહલ" તરીકે ઓળખાતું જાહેર આરોગ્યનું મોહલ ઘરવાની અને તે ઠરાવવાની;
- (ખ) રાજ્યના અંદાજપત્રમાં યોગ્ય જોગવાઈ કરવાની;
- (ગ) આરોગ્ય સંભાળના ઠરાવવામાં આવે તેવા તમામ સ્તરે, ડોક્ટર, નર્સ અને અન્ય આનુષ્ઠાંગિક આરોગ્ય વ્યાવસાયિકો અને કામદારોની ઉપલભ્યતા અને સમાન વહેંચણી સુનિશ્ચિત કરવા માટે, આરોગ્ય માટેની માનવ સંસાધન નીતિ વિકસાવવી અને તેને સંસ્થાગત સ્વરૂપ આપવાની;
- (ઘ) ઠરાવવામાં આવે તેવા ગુણવત્તા ઓડિટ અને ફરિયાદ નિવારણ તંત્ર ઊભા કરવાની;
- (ય) રહેવાસીઓને માત્ર રોગ નિવારવા માટે જ નહીં, પરંતુ નિવારક, પ્રોત્સાહક અને રક્ષણાત્મક આરોગ્ય સંભાળ માટે સશક્ત બનાવવા અને જાગૃત કરવા માટે, આરોગ્ય સેવાઓની વ્યવસ્થાને મજબૂત કરવા માટે તમામ આરોગ્ય સેવાઓ અને યોજનાઓને સાંકળવી;
- (યી) આરોગ્ય સંભાળના ઠરાવવામાં આવે તેવા તમામ સ્તરોની ગુણવત્તા અને સલામતી માટેનાં ધોરણો ઠરાવવાની;
- (જ) અંતર અથવા ભૌગોલિક વિસ્તાર અનુસાર અથવા વસ્તીની ગીયતાને ધ્યાનમાં રાખીને, સરકારી લંડોળથી ચાલતી આરોગ્ય સંભાળની સેવાઓ ઉપલભ્ય કરાવવાની જેમાં આરોગ્ય સંભાળ સંસ્થાઓ, નિઃશુલ્ક દવા, જાહેર કરવામાં આવેલી ચીજવસ્તુઓની તપાસ અને નિદાન અને ઠરાવવામાં આવે તેવા ધોરણો અનુસાર એમ્બ્યુલન્સ સેવાઓનો સમાવેશ થાય છે;

(૧) દરાવવામાં આવે તેવી આરોગ્ય સંભાળ સંસ્થા ખાતે સરકાર દ્વારા ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવતી હોય તેવી કોઈ આરોગ્ય સંભાળ સેવાઓ માટે અને દરાવવામાં આવે તેવી બાંધદરીકૃત સેવાઓ માટે કોઈને પણ પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે કોઈપણ પ્રકારનો ઈનકાર કરવામાં ન આવે તે સુનિશ્ચિત કરવાની;

(૨) આ અધિનિયમ હેઠળની જવાબદારીઓ પાર પાડવા માટે સંસાધનો ઊભા કરવાની અને યોજનાઓ અથવા નીતિઓ ઘડવાની;

(૩) પોષણની દ્રષ્ટિએ પર્યાપ્ત અને સલામત ખોરાક, પીવાના ચોખ્ખા પાણીનો પર્યાપ્ત પુરવઢો અને સ્વચ્છતાની સુવિધા પૂરી પાડવા માટે સંબંધિત સરકારી વિભાગો વચ્ચે સંકલન વ્યવસ્થા ઊભી કરવાની;

(૪) મહામારી અને અન્ય જાહેર આરોગ્યવિધ્યક કટોકટીને રોકવા, તેની સારવાર કરવા અને તેને નિયંત્રિત કરવા માટે અસરકારક પગલાં લેવાની; અને

(૫) આરોગ્યને લગતી સમસ્યાઓ વિશે લોકોને માહિતગાર કરવા, શિક્ષિત કરવા અને સશક્ત બનાવવા માટે યોગ્ય પગલાં લેવાની.

રાજ્ય આરોગ્ય સત્તામંડળની રચના. ૫. (૧) રાજ્ય સરકાર, રાજ્યપત્રમાં જાહેરનામાથી, રાજ્ય આરોગ્ય સત્તામંડળ નામે ઓળખાતા, નીચેના સભ્યોના બનેલા સ્વતંત્ર મંડળની રચના કરશે:-

(ક) રાજ્ય સરકાર દ્વારા નીમવાના સંયુક્ત સચિવના દરજજાથી હોદાની રૂપે અધ્યક્ષ; ઉત્તરતા દરજજાના ન હોય તેવા ભારતીય વહીવટી સેવાના અધિકારી,

(ખ) નિયામક, તબીબી અને આરોગ્ય હોદાની રૂપે સભ્ય સચિવ;

(ગ) કમિશનર, તબીબી શિક્ષણ અથવા અધિક નિયામકના દરજજાથી હોદાની રૂપે સભ્ય; ઉત્તરતા દરજજાના ન હોય તેવા તેમના નામનિયુક્ત

(ઘ) સંયુક્ત મુખ્ય કારોબારી અધિકારી, ગુજરાત સ્ટેટ હેલ્થ એશ્યોરન્સ હોદાની રૂપે સભ્ય; એજન્સી

(ય) નિયામક, આયુર્વેદ અથવા નાયબ નિયામકના દરજજાથી હોદાની રૂપે સભ્ય; ઉત્તરતા દરજજાના ન હોય તેવા તેમના નામનિયુક્ત

(ઇ) નિયામક, હોમિયોપેથી અથવા નાયબ નિયામકના દરજજાથી હોદાની રૂપે સભ્ય; ઉત્તરતા દરજજાના ન હોય તેવા તેમના નામનિયુક્ત

(જ) નિયામક, યુનાની અથવા નાયબ નિયામકના દરજજાથી ઉત્તરતા દરજજાના ન હોય તેવા તેમના નામનિયુક્ત

(ઝ) જાહેર આરોગ્ય/હોસ્પિટલ સંચાલન વગેરેનું જ્ઞાન ધરાવતા હોય તેવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા નામનિયુક્ત કરેલા બે સભ્યો.

(૨) રાજ્ય આરોગ્ય સત્તામંડળના, હોદાની રૂપે નિમાયેલ વ્યક્તિઓ સિવાયના પ્રત્યેક સભ્યની નિમણૂક ગ્રાણ વર્ષ સુધીની રહેશે.

(૩) રાજ્ય આરોગ્ય સત્તામંડળ છ મહિને ઓછામાં ઓછાં એકવાર મળશે.

(૪) પેટા-કલમ (૧) ના ખંડ (૩)માં ઉલ્લેખેલ સભ્યોના ભથ્થાં સહિત સેવાની બોલીઓ અને શરતો દરાવવામાં તેવી રહેશે.

૬. રાજ્ય આરોગ્ય સત્તામંડળ નીચેનાં કાર્યો કરશે:-

રાજ્ય આરોગ્ય
સત્તામંડળનાં કાર્યો.

- (ક) આરોગ્યને લગતા નિવારક, પ્રોત્સાહક, ઉપચારાત્મક અને પુર્નવસનના પાસાં અને આરોગ્યને લગતી વ્યવસાયિક, પર્યાવરણાલક્ષી અને સામાજિક-આર્થિક નિર્ણાયક બાબતો સહિત જાહેર આરોગ્યને લગતી કોઈ બાબત પર સરકારને સલાહ આપવી;
- (ખ) રાજ્યના આરોગ્ય લક્ષ્યાંકો ઘડવા અને તેનો પંચાયતી રાજ્યની સંસ્થાઓ અને શહેરી સ્થાનિક સંસ્થાઓના અદેશ(અધિકૃત પત્ર)માં સમાવેશ કરવો;
- (ગ) આ અધિનિયમ હેઠળ જોગવાઈ કર્યા પ્રમાણેના આરોગ્યના અધિકારના અમલીકરણ માટે, તંદુરસ્ત ખોરાક, પાણી અને સ્વસ્થતા અંગેની નિર્ણાયક બાબતો પર પગલાં લેવા સહિત રાજ્ય સરની વ્યૂહાત્મક યોજનાઓ ઘડવી;
- (ધ) જાહેર આરોગ્ય કટોકટી તેમજ રાજ્યમાં (રોગચાળો) ફાટી નીકળવાની અથવા ફાટી નીકળવાની સંભાવનાની સ્થિતિના નિવારણ, તપાસ (ટ્રેકિંગ), શમન અને નિયંત્રણ માટે વિસ્તૃત લેખિત રાજ્ય જાહેર આરોગ્ય નીતિ ઘડવી;
- (ય) જાહેર આરોગ્યની કટોકટીના વ્યવસ્થાપન માટે રાજ્યની સજ્જતા. (તૈયારી) પર દેખરેખ રાખવી;
- (ઇ) તમામ સ્તરે આરોગ્ય સંભાળની સારી ગુણવત્તા માટેના નિયમિત તબીબી, ક્લિનિકલ (નૈદાનિક) અને સામાજિક ઓડિટ માટેના તંત્ર અને પદ્ધતિ વિકસાવવી;
- (ઇ) જ્યારે જરૂરી હોય ત્યારે તેના કાર્યોને અસરકારક રીતે કરવા માટે એક અથવા તેથી વધુ સમિતિઓ/વैજ્ઞાનિક પેનલ/તકનિકી પેનલની રચના કરવી;
- (ઝ) જિલ્લા આરોગ્ય સત્તામંડળના નિર્ણયની સામે તમામ અપીલ સાંભળવી;
- (ઝ) ખાનગી આરોગ્ય કેન્દ્ર દ્વારા ગુણવત્તાયુક્ત અને આરોગ્ય બાબતે ઓછો ખર્ચ અને નિદાન સેવાઓ સુનિશ્ચિત કરવી; અને
- (ઝ) દરાવવામાં આવે તેવા અન્ય કાર્યો હાથ ધરવા.

૭. (૧) રાજ્ય આરોગ્ય સત્તામંડળ, તેના સભ્યોને એવી વાજબી નોટિસ પહેલેથી આપીને છ મહિનામાં ઓછામાં ઓછું એક વાર મળશે અને આ અધિનિયમ હેઠળ કરેલા નિયમોથી દરાવવામાં આવે તેવી તેની બેઠકેનું કામકાજ ચલાવવા સંબંધિત કાર્યરીતિના એવા નિયમોનું પાલન કરશે:

રાજ્ય આરોગ્ય
સત્તામંડળની
બેઠક.

પરંતુ અધ્યક્ષના મતે તાકીદ પ્રકારનું કોઈ કામકાજ ચલાવવં જરૂરી હોય, તો તે પોતાને યોગ્ય લાગે તેવા સમયે સત્તામંડળની બેઠક બોલાવી શકશે.

- (૨) એવી બેઠક ખાતે, કોરમ સહિત વગેરેની સત્તામંડળની બેઠક અને કામકાજ ચલાવવાની રીત, આ અધિનિયમ હેઠળ કરેલા નિયમોથી દરાવવામાં આવે તેવા વિનિયમો દ્વારા સંચાલિત કરવામાં આવશે.

૮. (૧) સરકાર, રાજ્ય આરોગ્ય સત્તામંડળની રચનાની તારીખથી એક મહિનાની અંદર જિલ્લા આરોગ્ય સત્તામંડળ તરીકે સ્વતંત્ર મંડળની રચના કરશે.

જિલ્લા આરોગ્ય
સત્તામંડળની
રચના.

- (૨) જિલ્લા આરોગ્ય સત્તામંડળ, નીચેના સભ્યોનું બનશે:-

(ક) જિલ્લા કલેક્ટર	હોદાની રૂએ અધ્યક્ષ;
(ખ) મુખ્ય કારોબારી અધિકારી, જિલ્લા પરિપદ	હોદાની રૂએ સહ-અધ્યક્ષ;
(ગ) નાયબ મુખ્ય તબીબી અને આરોગ્ય અધિકારી	હોદાની રૂએ સભ્ય સચિવ;
(ધ) જિલ્લા આયુર્વેદ અધિકારી	હોદાની રૂએ સભ્ય;
(ય) અધીક્ષક ઈજનેર, જાહેર આરોગ્ય ઈજનેરી વિભાગ	હોદાની રૂએ સભ્ય;

- (૭) જાહેર આરોગ્ય/હોસ્પિટલ (સંચાલન) મેનેજમેન્ટ વળેરેનું જ્ઞાન સભ્યો; ધરાવતા રાજ્ય સરકાર દ્વારા નામનિયુક્ત કરવામાં આવેલા બે સભ્યો;
- (૮) જિલ્લાની જિલ્લા પરિષદના પ્રમુખ સભ્યો;
- (૯) દરાવવામાં આવે તે મુજબ વારાફરતી પંચાયત સમિતિના ત્રણ સરપંચ (પ્રધાન)
- (૩) હોદ્દાની રૂમે નિમાયેલ વ્યક્તિ સિવાય, જિલ્લા આરોગ્ય સત્તામંડળના દરેક સભ્યની નિમણૂક ત્રણ વર્ષ માટેની રહેશે.
- (૪) જિલ્લા આરોગ્ય સત્તામંડળ, મહિનામાં ઓછામાં ઓછાં એક વાર મળશે.
- (૫) પેટા-કલમ (૧)ના ખંડ (૭)માં જણાવ્યા મુજબ સભ્યોના ભથ્થાં સહિત સેવાની બોલીઓ અને શરતો દરાવવામાં આવે તે મુજબની રહેશે.

જિલ્લા આરોગ્ય
સત્તામંડળના કાર્યો.

૬. જિલ્લા આરોગ્ય સત્તામંડળ, નીચેના કાર્યો હાથ ધરશે:-
- (ક) રાજ્ય આરોગ્ય સત્તામંડળની નીતિઓ, ભલામણો અને આદેશોના અમલ સુનિશ્ચિત કરવો;
- (ખ) આરોગ્ય, ખાસ કરીને ખોરાક, પાણી, સ્વચ્છતા અને પર્યાવરણના નિર્ધારકો માટે વ્યૂહરચનાઓ અને કાર્ય યોજના ઘડવી અને અમલમાં મૂકવી;
- (ગ) રાજ્યની યોજનાના આધારે જિલ્લામાં “જાહેર આરોગ્ય કટોકટી” તેમજ “રોગચાળો ફાટી નીકળવાની” અથવા “સંભવિત (રોગચાળો) ફાટી નીકળવાની” પરિસ્થિતિનું નિવારણ કરવા, તેની તપાસ (ટ્રોકિંગ) કરવા, તેને હળવી બનાવવા અને તેનું નિયંત્રણ કરવા માટે વ્યાપક લેખિત યોજના ઘડવી;
- (ધ) સમગ્ર જિલ્લામાં પર્યામ અને સલામત ખોરાક, પાણી અને સ્વચ્છતાની ઉપલબ્ધતા અને પ્રાપ્તિ સુનિશ્ચિત કરવા સંબંધિત સરકારી વિભાગો અને એજન્સીઓ સાથે સંકલન કરવું;
- (ય) આરોગ્ય સંભાળ સેવાઓમાં સુધારો લાવવાના હેતુથી ત્રણ મહિનામાં એકવાર હોસ્પિટલમાં આવતા લાભાર્થીઓની સુનાવણીનું આયોજન કરવું;
- (ષ) સમુદ્દર્યોને તેમની જરૂરિયાતોને સ્પષ્ટ કરતા સક્રિય સહ-સહાયક તરીકે સામેલ કરવા, મુખ્ય સૂચકાંકોની ઓળખ કરવામાં અને દેખરેખ માટે સાધનોની રચના કરવામાં મદદ કરવી, પ્રતિસાદ આપવો તેમજ આ પદ્ધતિઓ દ્વારા એકત્રિત કરવામાં આવેલી માહિતીને માન્ય કરવી;
- (૪) કલમ ૧૦ હેઠળ તે દ્વારા મળેલી ફરિયાદોની તપાસ કરવી અને નક્કી કરવી; અને
- (૫) દરાવવામાં આવે તેવા અન્ય કાર્યો હાથ ધરવા.

તકરાર નિવારણ ૧૦. રાજ્ય આરોગ્ય સત્તામંડળ, નીચેના કાર્યો હાથ ધરશે.-

- (૧) સરકારે, આ અધિનિયમના આરંભની તારીખથી છ મહિનાની અંદર તકરાર નિવારણ તંત્ર દરાવવું જોઈશે.
- (૨) પેટા-કલમ (૧) હેઠળ દરાવેલા નિયમોમાં નીચેની બાબતોનો સમાવેશ થશે:-
- (ક) વેબ-પોર્ટલ અને હેલ્પલાઇન કેન્દ્ર જ્યાં સેવાઓના અસ્વીકાર અને આ અધિનિયમ હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલા અધિકારોના ઉત્ત્વાંધન અંગે ફરિયાદ કરી શકાશે;
- (ખ) વેબ-પોર્ટલ/હેલ્પલાઇન કેન્દ્ર, પ્રામ થયેલી ફરિયાદો ૨૪ કલાકની અંદર સંબંધિત અધિકારી અને તેના/તેણીના તરતના ઉપરી સુપરવાર્ડરને મોકલશે;
- (ગ) સંબંધિત અધિકારીએ, આગામી ૨૪ કલાકમાં ફરિયાદનો જવાબ આપવો જોઈશે;

- (ઘ) ઉપરોક્ત જગ્યાબા મુજબ ૨૪ કલાકની અંદર સંબંધિત અધિકારી દ્વારા ફરિયાદનું નિરાકરણ કરવામાં ન આવે, તો ફરિયાદને, તાત્કાલિક જિલ્લા આરોગ્ય સત્તામંડળને મોકલવામાં આવશે;
- (ય) જિલ્લા આરોગ્ય સત્તામંડળ ફરિયાદ મળ્યાના ૩૦ દિવસની અંદર તે (ફરિયાદ) અંગે ઉચ્ચિત પગલાં લેવાના રહેશે અને લીધેલા પગલાંનો અહેવાલ, વેબ પોર્ટલ પર અપલોડ કરવાનો રહેશે અને ફરિયાદને પણ તેની જાણ કરવાની રહેશે. ફરિયાદની તપાસ કરતી વખતે, જિલ્લા આરોગ્ય સત્તામંડળ, ફરિયાદને બોલાવી શકશે અને ફરિયાદનું નિરાકરણ કરવાનો પ્રયત્ન કરી શકશે; અને
- (ઝ) જિલ્લા આરોગ્ય સત્તામંડળ દ્વારા ૩૦ દિવસની અંદર ફરિયાદનું નિવારણ ન કરવામાં આવે, તો ફરિયાદ, ૩૦ દિવસની ઉપર્યુક્ત મુદ્દત પૂરી થયા પછી, રાજ્ય આરોગ્ય સત્તામંડળને તાત્કાલિક મોકલવામાં આવશે.
૧૧. (૧) આ અધિનિયમ હેઠળ તપાસ હાથ ધરવાના હેતુઓ માટે, રાજ્ય આરોગ્ય સત્તામંડળ અથવા યથાપ્રસંગ, જિલ્લા આરોગ્ય સત્તામંડળ, તેના કાર્યાને અસરકારક રીતે કરવા માટે દરાવેલી રીતે એક અથવા તેથી વધુ વ્યક્તિઓ અથવા સમિતિઓને નામનિયુક્ત કરી શકશે.
- (૨) રાજ્ય આરોગ્ય સત્તામંડળ અથવા યથાપ્રસંગ, જિલ્લા આરોગ્ય સત્તામંડળ તપાસની વિધયવસ્તુ હોઈ શકે તેવી બાબતો પર માહિતી રજૂ કરવા કોઈ વ્યક્તિને ફરમાવવાની સત્તા રહેશે અને એવી રીતે ફરમાવેલી કોઈ વ્યક્તિ, એવી માહિતી કાપદેસર રીતે રજૂ કરવા બંધાવેલી રહેશે.
- (૩) રાજ્ય આરોગ્ય સત્તામંડળ અથવા યથાપ્રસંગ, જિલ્લા આરોગ્ય સત્તામંડળ અથવા રાજ્ય આરોગ્ય સત્તામંડળ અથવા યથાપ્રસંગ, જિલ્લા આરોગ્ય સત્તામંડળ દ્વારા આ અર્થે અવિકૃત કરેલા અન્ય કોઈ અધિકારી, કોઈ મકાન અથવા સ્થળમાં પ્રવેશ કરે, જ્યાં રાજ્ય આરોગ્ય સત્તામંડળ અથવા યથાપ્રસંગ, જિલ્લા આરોગ્ય સત્તામંડળને એવું માનવાને કારણ હોય કે તપાસની વિધય વસ્તુ સંબંધિત કોઈ દસ્તાવેજ, આવા મકાન અથવા સ્થળમાં મળી શકે, તો તે આવા કોઈ દસ્તાવેજને જમ કરી શકશે અથવા તેના ઉતારા અથવા નકલો લઈ શકશે:
- પરંતુ રાજ્ય આરોગ્ય સત્તામંડળ, જિલ્લા આરોગ્ય સત્તામંડળે અથવા યથાપ્રસંગ, તેમના દ્વારા અવિકૃત કરેલા અન્ય અવિકારીઓને, આ પેટા-કલમ હેઠળ કાર્યવાહી કરતી વખતે, ફોજદારી કાર્યરીતિ અધિનિયમ, ૧૯૭૩ની કલમ ૧૦૦ની જોગવાઈઓ અનુસરવી જોઈશે.
૧૨. આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ કરેલા જિલ્લા આરોગ્ય સત્તામંડળના હુકમથી નારાજ થયેલી કોઈ વ્યક્તિ, હુકમની તારીખથી ૩૦ દિવસની અંદર રાજ્ય આરોગ્ય સત્તામંડળને દરાવેલી રીતે અપીલ કરી શકશે.
૧૩. આ અધિનિયમ અથવા તે હેઠળ કરેલા કોઈ નિયમોની જોગવાઈઓનું જાણીજોઈને ઉત્લંઘન કરે તેવી કોઈ વ્યક્તિ, પ્રથમ ઉત્લંઘન માટે દસ હજાર રૂપિયા સુધી અને ત્યાર પણીના ઉત્લંઘન માટે રૂપિયા પચીસ હજાર સુધીના દંડની શિક્ષાને પાત્ર થશે.
૧૪. આ અધિનિયમ હેઠળ રચાયેલા રાજ્ય આરોગ્ય સત્તામંડળ અથવા યથાપ્રસંગ, જિલ્લા આરોગ્ય સત્તામંડળને, આ અધિનિયમથી અથવા તે હેઠળ જે બાબત નક્કી કરવાની સત્તા મળી હોય, તેવી કોઈ બાબતના સંબંધમાં, કોઈપણ દીવાની કોઈને, કોઈ દાવો અથવા કાર્યવાહી ધ્યાન લેવાનું અધિકારક્ષેત્ર રહેશે નહિએ.
૧૫. આ અધિનિયમ અથવા તે હેઠળ કરેલા નિયમો હેઠળ શુદ્ધબુદ્ધિપૂર્વક કરેલા અથવા કરવા ધારેલા કોઈ કૃત્ય માટે, રાજ્ય સરકાર અથવા અધ્યક્ષો અથવા રાજ્ય આરોગ્ય સત્તામંડળ અને જિલ્લા આરોગ્ય સત્તામંડળના સભ્યો અથવા સદરહુ સત્તામંડળો દ્વારા નિમાયેલી સમિતિના કોઈ સભ્યો અથવા અધિકારીઓ અથવા સદરહુ સત્તામંડળોના આદેશ હેઠળ કાર્ય કરતા અન્ય કોઈ કર્મચારી અથવા અધિકારીની સામે કોઈપણ દાવો, કાર્યવાહી અથવા અન્ય કાન્નૂની કાર્યવાહી માંડી શકાશે નહિએ.

રાજ્ય આરોગ્ય સત્તામંડળ અને જિલ્લા આરોગ્ય સત્તામંડળની સત્તા.

અપીલ.

શિક્ષા.

અધિકારક્ષેત્રના બાધ.

શુદ્ધબુદ્ધિપૂર્વક લીધેલા પગલાને રક્ષા.

રાજ્ય સરકારની નિયમો કરવાની સત્તા.

૧૬. (૧) રાજ્ય સરકાર, રાજ્યપત્રમાં જાહેરનામાથી, આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ પાર પાડવા માટે નિયમો કરી શકશે.

(૨) આ અધિનિયમ હેઠળ કરવામાં આવેલો દરેક નિયમ, તે આ રીતે કરવામાં આવે તે પછી બનતી ત્વરાએ, રાજ્ય વિધાનમંડળના ગૃહ સમક્ષ તેનું સત્ર ચાલુ હોય, ત્યારે એક જ સત્રમાં અથવા લાગલગાટ બે અથવા વધુ સત્રો મળીને ઓછામાં ઓછા ચાણીસ દિવસની મુદ્દત સુધી મૂકવો જોઈશે અને જે સત્રમાં તે એવી રીતે મૂકવામાં આવ્યો હોય તે સત્ર અથવા ત્યાર પછી તરત આવતા સત્રો પૂરા થતાં પહેલા રાજ્ય વિધાનમંડળનું ગૃહ, તે નિયમમાં કોઈ ફેરફાર કરે અથવા એમ નક્કી કરે તે નિયમ કરવો જોઈએ નહિ અને નિયમ, ત્યાર પછી, એવા ફેરફાર કરેલા સ્વરૂપમાં જ અમલમાં રહેશે અથવા યથાપ્રસંગ, અમલમાં રહેશે નહિ, પણ એવા કોઈ ફેરફાર થવાથી અથવા તે રદ થવાથી, તે હેઠળ અગાઉ કરેલા કોઈપણ કાર્યની કાયદેસરતાને બાધ આવશે નહિ.

અન્ય કાયદા લાગુ પડવા પર બાધ આવશે નહિ.

૧૭. આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ, તત્સમયે અમલમાં હોય તેવા અન્ય કોઈ કાયદા ઉપરાંતની રહેશે અને તેનાથી તેનું અલ્યુફ્રાઝ થશે નહિ.

મુશ્કેલીઓ દૂર કરવાની સત્તા.

૧૮. (૧) આ અધિનિયમની જોગવાઈઓનો અમલ કરવામાં કોઈ મુશ્કેલી ઊભી થાય, તો રાજ્ય સરકાર, રાજ્યપત્રમાં પ્રસિદ્ધ કરેલા હુકમથી, મુશ્કેલી દૂર કરવા માટે જરૂરી લાગે તેવી, આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ સાથે અસંગત ન હોય તેવી જોગવાઈઓ કરી શકશે:

પરંતુ આ અધિનિયમના આરંભથી બે વર્ષની મુદ્દત પૂરી થયા પછી, આ કલમ હેઠળ આવો કોઈપણ હુકમ કરી શકાશે નહિ.

(૨) આ કલમ હેઠળ કરવામાં આવેલો દરેક હુકમ, તે કરવામાં આવે તે પછી બનતી ત્વરાએ, રાજ્ય વિધાનમંડળના ગૃહ સમક્ષ મૂકવો જોઈશે.

અપવાદ. ૧૯. રાજ્યના રહેવાસીઓને નિઃશુલ્ક અથવા અન્યથા કાઈ આરોગ્ય સંભાળ સુવિધા પૂરી પાડવા માટે કરવામાં આવેલા અથવા બહાર પાડવામાં આવેલા કોઈ નિયમો, વિનિયમો, માર્ગર્દશક સૂચનાઓ અથવા હુકમો, આ અધિનિયમ હેઠળ કરેલા અથવા બહાર પાડેલા હોવાનું ગણાશે અને આ અધિનિયમ હેઠળ મળેલી સત્તાની રૂએ, તેને રદ કરવામાં, (તેમાં) ફેરફાર કરવામાં અથવા (તેને) બદલવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, તે અમલમાં હોવાનું ચાલુ રહેશે.

ઉદ્દેશો અને કારણો

આરોગ્યને માત્ર રોગની ગેરહાજરી જ નહિ પરંતુ સંપૂર્ણ શારીરિક, માનસિક અને સામાજિક સમૃદ્ધિની સ્થિતિ તરીકે વ્યાખ્યાપિત કરવામાં આવે છે. કેટલાક કેસોમાં કોઈ ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૧ હેઠળ જીવન અને સ્વતંત્રતાની મર્યાદામાં આરોગ્ય પર ભાર મૂક્યો છે. આપણું સંવિધાન, રાજ્યપો પાસેથી આરોગ્યના અધિકારની અનુભૂતિ કરવા માટે ઉપલબ્ધ સંસાધનોની અંદર દરેક સંભવિત પ્રયાસો કરે તેવી અપેક્ષા રાખે છે. માનવ અધિકારો પરસ્પર નિર્ભર, અવિભાજ્ય અને આંતરસંબંધિત હોય છે અને આ રીતે, આરોગ્યના અધિકારનું ઉલ્લંઘન ઘડીવાર અન્ય માનવ અધિકારો, જેમ કે શિક્ષણ અથવા કામના અધિકારોના ભોગવટાને નુકસાન પદ્ધોચાચી શકે છે.

ગુજરાત રાજ્ય તરીકે કોલેજો, સંલગ્ન હોસ્પિટલ, જિલ્લા અને પેટા-જિલ્લા હોસ્પિટલ, સામુદ્દરિક આરોગ્ય કેન્દ્રો, પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્રો અને પેટા-કેન્દ્રો ચલાવવા માટે ફાળવવામાં આવતા નિયમિત બંધેટ સિવાય મુખ્યમંત્રી અમૃતમ યોજના, ચિરંજીવી યોજના જેવી લોકપ્રિય યોજનાઓ ચલાવી રહ્યું છે, તેમ છતાં, સરકાર નાગરિકોને શ્રેષ્ઠ આરોગ્ય સેવાઓનો લાભ મળે તે માટે કાનૂની અધિકારો અને હક્કારી સ્થાપિત કરવા માંગે છે. તેથી, જાહેર આરોગ્યના ગુજરાત મોહલની અસરકારકતા વધારવા માટે અને તેના અમલીકરણ માટે, રાજ્ય સરકારે, રહેવાસીઓના અધિકારની ખાતરી થઈ શકે તે માટે, આરોગ્યના અધિકારની સુરક્ષા કરવા માટે, રાજ્ય કાયદો લાવવાનો સક્રિયપણે નિર્ણય કર્યો છે. આ ઉપરાંત, વિષેયક, રહેવાસીઓની ફરજો નક્કી કરે છે, વિષેયક, ફરિયાદ

નિવારણ પદ્ધતિ માટેની પણ જોગવાઈ કરે છે. વિધેયકમાં રાજ્ય આરોગ્ય સત્તામંડળ અને જિલ્લા આરોગ્ય સત્તામંડળની સ્થાપના કરવા માટે, જોગવાઈઓ કરવામાં આવી છે જેમને વિધેયકના હેતુઓ સિદ્ધ કરવા માટે જરૂરી હોય તેવા કાર્યો સૌંપવામાં આવ્યા છે.

આ વિધેયકી ઉપર્યુક્ત હેતુઓ સિદ્ધ કરવા ધાર્યું છે.

તેથી, આ વિધેયક.

તારીખ: ૧૫મી ફેબ્રુઆરી, ૨૦૨૫
ગાંધીનગર.

અર્જુન મોઢવાડિયા,
વ.સ.સ.

નાણાકીય યાદી

આ વિધેયક અધિનિયમિત કરવામાં આવે અને અમલમાં લાવવામાં આવે, તો રાજ્યના એકત્રિત ફંડમાંથી ખર્ચનો સમાવેશ થશે. આ તબક્કે, સૂચિત કાયદાના પરિણામ તરીકે રાજ્યના એકત્રિત ફંડમાંથી થનારા ખર્ચની ચોકસાઈનો કોઈ પ્રમાણનો અંદાજ કરવો શક્ય નથી.

તારીખ: ૧૫મી ફેબ્રુઆરી, ૨૦૨૫
ગાંધીનગર.

અર્જુન મોઢવાડિયા,
વ.સ.સ.

ધારાકીય સત્તા સૌંપવાની યાદી

વિધેયક અધિનિયમિત કરવામાં આવે, તો વિધેયકની કલમ ઉથી, રાજ્ય સરકારને, તમામ જોહેર આરોગ્ય સંસ્થાઓ દ્વારા તેમના આરોગ્ય સંભાળના સ્તર અનુસાર નિઃશુલ્ક ઓપીડી સેવાઓ, આઇપીડી સેવાઓ અંગે પરામર્શ, દવાઓ, નિદાન, આકસ્મેક (કટોકટીના) સમયે પરિવહન, કાર્યરીતિ, અને આકસ્મેક સમયે સંભાળ માટે દરાવવાની સત્તા મળશે.

વિધેયક અધિનિયમિત કરવામાં આવે, તો વિધેયકની કલમ ૪થી, રાજ્ય સરકારને, નીચે જણાવેલી બાબતો દરાવવાની સત્તા મળશે,-

- (૧) આરોગ્ય સંભાળના તમામ સ્તરે, ડેક્ટર, નર્સ અને અન્ય સહાયક આરોગ્ય વ્યાવસાયિકો અને કામદારોની ઉપલબ્ધતા અને ન્યાયોચિત ફાળવણી;
- (૨) ગુણવત્તાયુક્ત ઓડિટ અને ફરિયાદ-નિવારણ તંત્રની સ્થાપના કરવી;
- (૩) આરોગ્ય સંભાળના તમામ સ્તરોની ગુણવત્તા અને સલામતી માટેના ધોરણો નક્કી કરવા;
- (૪) અંતર અથવા ભૌગોલિક વિસ્તાર અનુસાર અથવા વસ્તીની ગીયતાને ધ્યાનમાં રાખીને, સરકારી ફંડ પ્રામ આરોગ્ય સંભાળ સેવાઓ ઉપલબ્ધ કરાવવી જેમાં આરોગ્ય સંભાળ સંસ્થાઓ, નિઃશુલ્ક દવા, જોહેર કરેલી બાબતોના પરીક્ષણ અને નિદાન અને માપદંડો અનુસાર એમ્બ્યુલન્સ સેવાઓનો સમાવેશ થાય છે; અને
- (૫) રાજ્યમાં કોઈપણ રહેવાસીને, પ્રત્યક્ષ અથવા પરોક્ષ રીતે નકારી શકાય નહિ તેમ આરોગ્ય સંભાળ સંસ્થા ખાતે સરકાર દ્વારા ફંડ પૂર્ણ પાડવામાં આવતી આરોગ્ય સંભાળ સેવાઓ.

વિધેયક અધિનિયમિત કરવામાં આવે, તો વિધેયકની કલમ ૫ થી, રાજ્ય સરકારને, જાહેર આરોગ્ય/હોસ્પિટલ સંચાલન વગેરેનું જ્ઞાન ધરાવતા, રાજ્ય સરકાર દ્વારા નામનિયુક્ત કરેલા બે સભ્યોના ભથ્થાં સહિતની સેવાઓની બોલીઓ અને શરતો દરાવવા માટેની સત્તા મળશે.

વિધેયક અધિનિયમિત કરવામાં આવે, તો વિધેયકની કલમ હથી, રાજ્ય સરકારને, રાજ્ય આરોગ્ય સત્તામંડળ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવનાર અન્ય કાર્યો દરાવવાની સત્તા મળશે.

વિધેયક અધિનિયમિત કરવામાં આવે, તો વિધેયકની કલમ ૭થી, રાજ્ય સરકારને, નીચે જણાવેલી બાબતો દરાવવાની સત્તા મળશે,-

- (૧) રાજ્ય આરોગ્ય સત્તામંડળની બેઠકોમાં કામકાજ ચલાવવા સંબંધી કાર્યરીતિ; અને
- (૨) વિનિયમો જે સત્તામંડળની બેઠકો અને કોરમ વગેરે સહિતની બેઠકોમાં કામકાજ ચલાવવાની રીતનું નિયમન કરશે તે બાબત.

વિધેયક અધિનિયમિત કરવામાં આવે, તો વિધેયકની કલમ ૮થી, રાજ્ય સરકારને, નીચે જણાવેલી બાબતો દરાવવાની સત્તા મળશે,-

- (૧) રોટેશન (વારાફર્તી)માં, પંચાયત સમિતિના ગ્રાસ સરપંચ (પ્રધાન); અને
- (૨) જાહેર આરોગ્ય/હોસ્પિટલ સંચાલનનું જ્ઞાન ધરાવતા, રાજ્ય સરકાર દ્વારા નામનિયુક્ત કરેલા બે સભ્યોના ભથ્થાં સહિતની સેવાઓની બોલીઓ અને શરતો, વગેરે.

વિધેયક અધિનિયમિત કરવામાં આવે, તો વિધેયકની કલમ ૯થી, રાજ્ય સરકારને, જિલ્લા આરોગ્ય સત્તામંડળ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવનાર અન્ય કાર્યો દરાવવાની સત્તા મળશે.

વિધેયક અધિનિયમિત કરવામાં આવે, તો વિધેયકની કલમ ૧૦થી, રાજ્ય સરકારને, અધિનિયમની જોગવાઈઓને અમલમાં મૂકવા માટે નિયમો કરવાની સત્તા મળશે.

સૂચિત (વારાકીય) સત્તાની સૌંપણી સામાન્ય પ્રકારની છે અને વિસ્તૃત બાબતોને લગતી છે.

તારીખ: ૧૫મી ફેબ્રુઆરી, ૨૦૨૫
ગાંધીનગર.

અર્જુન મોઢવાડિયા,
વિ.સ.સ.

તારીખ: ૨૦મી માર્ચ, ૨૦૨૫
ગાંધીનગર.

ચેતન પંડ્યા,
ઇન્દ્રાજિત સચિવ,
ગુજરાત વિધાનસભા.
